

N:o 32.

Ank. till Lüksd. Kansli den 16 Maj 1878, kl. 12 midd.

*Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 7, med
anledning af motion om åtgärder till afhjelpande af Jemt-
lands läns lappbefolknings nödställda belägenhet.*

I en till Utskottet hänvisad motion (N:r 160) har Herr *A. Hedin* föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga de åtgärder, som kunna finnas lämpliga, för att afhjelpa de svårigheter, hvaraf lappbefolkningen i Jemtlands län lider i följd deraf, att lapparnes forna område blifvit öfver höfvan inskränkt, samt, derest representationens medverkan erfordras, till nästa Riksdag af-låta förslag i ämnet.

Motionären, som erinrar om de klagomål, hvilka i årtal försports från den Jemtlands län tillhörande lappbefolkning, har trott sig finna förnämsta anledningen till denna befolknings svåra belägenhet i de mindre välbetänkta afvittringsåtgärder, hvarigenom lapparne beröfvades och de bofasta erhöilo för de förre outhärliga, för de senare onödigt vidsträckta områden, samt en bidragande anledning i den bofasta befolkningens ringaktning mot lappbefolkningen och dess lagliga rätt. Han framhåller statens pligt att godtgöra, hvad den genom illa beräknade åtgärder brutit, och han vill, genom påpekande af hvad man i Tromsø amt i Norge, under ojemförligt svarare förhållanden, förmått åstadkomma till ordnande af förhållandet mellan nomaderne och den bofasta åkerbruksbefolkningen, ådagalägga att dylika bemödanden från svenska statens sida böra leda till målet, utan att staten derigenom skall ådragas betydande kostnader eller i öfrigt röna några synnerliga svårigheter. Utskottet, som för undvikande af vidlyftighet tillåter sig att, i afseende å enskildheterna af

motionärens framställning, hänvisa till sjelfva motionen, går nu att öfverdensamma afgifva utlåtande.

Hvad då först angår de af motionären omtalade klagomål, som enligt hans åsigt Riksdagen ej längre bör lenna utan uppmärksamhet, så äro de talrika konflikterna mellan den bofasta och nomadbefolkningen samt den deraf alstrade bitterheten blott allt för väl konstaterade. Utskottet har under handläggningen af detta ärende tagit kännedom om såväl en i början af förlidet år till Kongl. Maj:t ingifven petition från de i Storsjö och Ljusnedals lappmarker af Hede pastorat i Herjeådalen boende lappar, som ock en i slutet af samma år till Konungens Befallningshafvande i länet inlemnad, af fyrtiotvå hemmansegare och nybyggare i Tennäs och Funäsdalen undertecknad skrifvelse, hvilka skrifter, i förening med hvad i motionen finnes anfördt och hvad vid motionens remiss i Andra Kammaren yttrades, ganska fullständigt upplysa om de ömsesidiga beskyllningarnas och klagomålens beskaffenhet. I den nyssnämnda petitionen från lappbefolkningen i Hede pastorat öfverklagas, att nybyggarna ej iakttaga dem åliggande stängselskyldighet, att de skadestånd för renkreaturens åverkan, som i följd häraf drabba lapparne, öka desses nödställda belägenhet, att klagan inför lokalmyndigheterna ej medför någon hjälp, hvadan sökandena begära, att »få behålla och till renbete begagna de fjelltrakter, de af ålder innehaft, och att nybyggarna åläggas stänga gärdesgårdar, till den i Kongl. brefvet af den 3 Oktober 1866 bestämda höjd, omkring sina höstackar», åberopande petitionärerne härvid äfven Kongl. brefvet af den 20 April 1841, genom hvilket de anse sig tillförsäkrade att få sina »då tilldelade och förr innehafda fjelltrakter behålla». Ett petitionen bilagdt intyg af pastor i Hede, Herr I. P. Wikström säger, att af de 18 lapphushåll, som tillhöra Storsjö och Ljusnedals fjell, icke flere än 5 kunna anses hafva sin goda bergning, medan de öfriga, såsom stadda i fattigdom, nödgas vintertiden göra utfärder till åtskilliga orter, för att anlita den allmänna barmhertigheten. Å sin sida klaga åter hemmansegare och nybyggare i den till Konungens Befallningshafvande inlemnade skrifvelsen öfver de svåra lidanden, som årligen tillskyndas dem af lapparne, men i synnerhet af renegade grannar derigenom, att desse med sina renar ohejdadt tränga sig in på de klagande hemmansegarnes och nybyggarnes egor. Skrifvelsen förmåler att — sedan renarne i trakten numera till större delen öfvergått i handlandes, bönders, tjenstemäns med fleres ego, och en stor del af lapparne derigenom utarmats, medan en mindre del söker sitt underhåll genom att öfvertaga renar till vård för de nya renegarne, hvilken vård endast går ut på att hålla renarne så nära bygden som möjligt — klagandenas

egor en stor del af året öfversvämmas af tallösa renhjordar, som afbeta eller nedtrampa gräset å ängarne och förstöra det bergade höet och kreatursmossan, mot hvilka oförrätter klagandena förgäfves sökt värja sig, emedan de aldrig kunna påvisa, hvem som är egare af de djur, hvilka gjort skada. I samma skrivelse påstås ock, att renegare, tillhörande den bofasta befolkningen, intala och uppmuntra lapparne att låta sig begagnas till dessa rättskränkningar. Å andra sidan beskyllas nybyggarne, från lapparnes sida, att de med afsigt lemna öppningar i stängslen omkring höstackarne och medelst snaror fånga renar, för att afpressa egarne skadestånd, att nybyggarne hetsa hundar att jaga och bita ihjel renkalvar, att de »tjufskjuta» renar, än värre anklagelser att förbigå. Och medan de bofaste åtala lapparne för intrång å de förres betesmark och åverkan å deras skog, svaras från andra sidan, att nybyggarne låta sina kreatur beta å lapparnes mark, derifrån hemforsla kreatursmossa o. s. v., utan någon ersättning till lappen.

Utskottet tilltror sig icke att afgöra, i hvilken mån dessa beskyllningar må vara grundade, eller i hvilken proportion skulden för de beklagliga missförhållandena må vara att fördela å ena och andra parten. Men att de, som det vill synas, mer och mer förvärrade konflikterna mellan nomadbefolkningen och de bofaste, påkalla allvarlig uppmärksamhet från det offentligas sida, derutinnan instämmer Utskottet med motionären.

Motionärens antagande, att man vid afvittringen allt för mycket inkräktat å den för lappbefolkningens bestånd och bergning nödiga mark, och att häri den hufvudsakliga anledningen är att söka till de missförhållanden, som nu så häftigt öfverklagas, har Utskottet funnit bekräftadt, utom genom de i motionen anförda utdrag ur Konungens Befallningshafvandes embetsberättelser, äfven af andra tillförlitliga uppgifter. Afvittringen i Jemtland lär, enligt en af motionären åberopad författare, hafva tagit sin början år 1755, men »sedan med föga ihärdighet fullföljts», till dess Landshöfdingen M. von Törne (1819—1841) »införde en jemnare och skyndsammare gång i afvittringen inom länet». Stadga angående afvittringsverket i Jemtland utfärdades den 8 December 1820, och förklarades den genom Kongl. brefvet den 9 Mars 1825 skola med vissa särskilda bestämmelser gälla äfven för Herjeådalen. Hur det efter 1820 påskyndade afvittringsarbetet genomfördes med hänsyn till frågan om lappbefolkningens rätt och intresse, derom föreligga anmärkningsvärda upplysningar i den af Öfverdirektören vid landtmäteriet till Kongl. Maj:t afgifna berättelse om en år 1850 verkställd embetsresa genom rikets norra

län och Gotland (tryckt i Stockholm 1851). Utskottet anser sig ur denna berättelse böra meddela följande:

Berättelsens författare hade under resan genom Vester- och Norrbottens län ej haft tillfälle att besöka lappbefolkningen, emedan den då var på tåg i de högst upp vid norska gränsen belägna fjellen, men — heter det — »i Jemtland mötte icke samma hinder, ty väl voro lapparne till fjells, men de närmaste ej mera än vid pass 17 mil från Östersund. Jag begaf mig derföre till Skalstugan, som är sista gästgifvaregården på svenska sidan vid riksgränsen, samt företog derifrån en vandring ut i fjellen, nära nog följande nämnda gräns, till dess jag på norska sidan om denna, vid fjellet Kälähögen, träffade ett lappsamhälle, tillhörande Ahre socken i Jemtland. Jag hade nu tillfälle att se lapparnes hemlif — — — — jag öfvertygades, att ett bifall till deras begäran, att få i fred vistas på de öde och för andra människor gagnlösa, obeboeliga fjellen, med rättighet att nedstiga i skogarne när nöd eller vinter tvinga, vore tillräckligt att från vår tid afvända den skammen att hafva bevittnat deras förödelse, och jag fann att de, i besittning af renar och vallhundar, voro sig sjelfva nog; men jag hörde äfven deras klagan öfver en, år efter år försämrad belägenhet, huru invånare i Meragers socken i Norge och svenske nybyggare göra dem allt möjligt förfång, huru de vintertiden hindras flytta ned i skogarne eller, ditkomna, jagas derifrån, och huru, äfven högt uppe i fjellen, nybyggare skjuta både renar och vallhundar, eller reta egna hundar så väl på lapparne sjelfve som deras hjordar, såsom en följd hvaraf de sade sig lika mycket frukta nybyggarna, som deras värsta fiende, vargen, hvilken i orten benämnes *gråben*, med kännedom hvaraf det icke är utan sin betydelse, att det vedernamn, som lapparne i sin harm gifvit nybyggarna, är *gråbond*. Slutligen ytttrade de, att kände blott Eders Kongl. Maj:t deras belägenhet, så voro de säkra om hjälp, förutom hvilken deras redan betydligt minskade antal snart skulle fullkomligt förödas; och jag måste lofva dem, att till Eders Kongl. Maj:t framföra deras klagan, såvida denna bestode den pröfning, som jag fått anledningar nog att företaga.»

»För detta ändamål» — fortfar berättelsens författare — »lemnade jag icke orten förr än jag haft tillfälle samtala och rådgöra med dels den mig på fjellresan åtföljande afvittrings-styresmannen, förste landtmätaren Albin, hvilken känner både land och folk, och huru afvittringen på beggedera inverkat, minst så väl som någon annan i länet; kyrkoherden i Undersäkers och Ahre pastorat, Byström; lapp-länsmannen Hollström; tvenne trovärdiga, äldre nybyggare m. fl., och vidare samtalande jag med länsstyrelsen och domaren i orten, häradshöfding Lindersköld,

samt erhöll skriftliga upplysningar af presten för fjellallmogen i Undersåkers lappmarker, Gerdlund, äfvensom afvittringslandtmätaren Rennerfeldt». Resultatet af de sålunda insamlade upplysningarna sammanfattar berättelsens författare sålunda:

»Att lappallmogens antal är i aftagande; att genom afvittringsätgärderne inskränkning skett i lapparnes gamla rättigheter till bete och uppehållsorter; att detta stundom egt rum utan att de blifvit hörda; att de omöjligen kunna bestå, om de ej vintertiden få flytta omkring i de nedanför fjellen varande skogar, och att de mycket förörättas af nybyggarne, lärer vara utom allt tvifvel. Förberörda inskränkning skall leda sitt ursprung från landshöfdingen von Törnes allt för stora nitälskan att, genom afvittringens tillhjälp, till högsta möjliga grad uppdrifva länets mantal, hvilket svårligen kunde ske, utan på bekostnad af lapparne, som, föga kända och aktade, på det sätt icke blefvo i tillfälle att bevaka sin rätt, att de ej sommartiden kunde besöka de aflägsse från dem liggande kyrkorna, i hvilka afvittrings-domarens och landtmätarnes kungörelser upplästes, intill dess genom Kongl. brefvet den 20 April 1841 stadgades, att lapparne skulle till vederbörandes sammanträden genom lapplänsmännen särskildt kallas, hvaremellertid afvittringarna så betydligt framskridit, att afvittringsrätten år 1840 kunnat indragas, och hvarunder för många och för stora lapphemman bildats samt nybyggare fått nedsetta sig både i fjelltrakterne och på lapparnes gamla vinterlägerställen. Flyttningar ske likväl till de senare. Några nybyggare tåla det; många fördraga det icke; och för de förut omtalade höstackarnes skull uppkommer mycken oenighet, sker det råaste våld. Stundom måste lapparne dyrt betala rättigheten att vistas på sina gamla vinterlägerplatser, nu tillhörande nybyggarne; stundom förbjudas de det helt och hållet, derföre att trakten hemsökes af vargar, hvilka följa renhjorden i spåren; och lappen måste då, ofta i det förfärligaste väder, fortsätta sin vandring, oviss att på länge finna, icke en medlidandets dörr öppen, ty det begär och behöfver han icke, utan blott ett stycke jord, der han kan få sätta sin kåta och i denna sina af köld stelnade barn, eller bereda hustrun en föga afundsvärd fristad under sin barnsbörd, på det att denna icke, såsom det händt inom det lappsamhälle, hvilket jag besökte, må ske å en på snön utbredd renshud, utan annat tak öfver hufvudet, än en stor grans skyddande grenar».

Berättelsens författare meddelar vidare dels en statistisk öfverblick af lappbefolkningen i Jemtlands län, dels åtskilliga detaljer till belysning af de inkräktingar å den för lapparne oumbärliga mark, som

afvittringen medfört. I senare afseendet anmärkes sålunda bland annat följande:

»Vid afvittringen i Åhre socken blefvo lapparne, som icke hördes af afvittringsdomaren, beröfvade de betydliga fjell, de faktiskt innehade, och skulle ej haft en fotsbredd jord att vistas på, om icke det jemförelsevis obetydliga renbeteslandet Blåskallefjellet, innehållande 3,705 tunnland, vid afvittringen ansetts som en kronans öfverloppsmärk. Till socknen höra likväl — heter det vidare — 10 matlag om 46 personer och 3,250 renar. Genom denna »för lapparne högst olyckliga afvittring» hafva »9 nybyggen inom lappmarken fått följande egor, impedimenter inberäknade, nemligen: Skalstugan, blott $\frac{2}{3}$ mantal, 24,584 tunnland, deribland 12,097 tunnland lappmarksfjell; Medstugan, 1 $\frac{2}{3}$ mantal, 40,154 tunnland, deribland 15,771 tunnland lappmarks-renbetesfjell; Stor Rensjön, $\frac{7}{24}$ mantal, 27,544 tunnland, deribland vid pass 4,000 tunnland renbetesfjell; Gråsjölien, 1 mantal, 48,192 tunnland, deribland 18,827 tunnland fjellmarker, och Storlien, Enkroken, Lillelfvedalen, Enbogen samt Handöl de så kallade Snasafjellen jemte flere vid riksgränsen belägna, hvilka af gammalt begagnats såsom renbetesfält. Alla dessa fjell äro af ringa eller ingen nytta för egarne, som dessutom erhållit dem af kronan, till största delen, i egenskap af impedimenter, och således utan skatt. Billigt vore, att de återkomme under kronans disposition, äfven om detta skulle ske mot lösen, som ej kan blifva betydlig, eller ock att kronan mot någon årlig betalning betingade deras nyttjande af fjellfolket; ty det är i följd af en bristfällig lagstiftning, som fjellen utan lapparnes hörande fränhändts dem, och dessa olyckliga menniskor kunna eljest, när som helst, drifvas från fjellen eller ock utsättas för prejerier af svåraste slag.» — »I Kalls socken äro nybyggena anlagda för nära inpå lapparnes områden, så att de sakna vinterstamhall.» — I Offerdals socken har ett nybygge å Ansätten-fjellet »vid afvittringen fått det å fjellets södra sida varande vär-renbete, hvilket emellertid för uppehåll af renkalfvarne är högst behöfligt.»

Dessa exempel — af hvilka det först i ordningen anförda utvisar, hurusom man vid afvittringen åt endast 4 nybyggen upplät ej mindre än 50,695 tunnland renbetesfjell, som fräntogos lapparne utan desses hörande — torde tillfyllest ådagalägga, att afvittringsätgårderna ej alltid verkstälts med nödig förtänksamhet eller med iakttagande af rättvisans och billighetens fordringar. Af det som berättelsens författare yttrar om fjellens ringa värde för de nye egarne framgår ock, att de omnämnda åtgärder, som skadat lapparne, ej varit påkallade af nybyggesväsendets behof. Anmärkas må ock, att återställandet af renbetesfjell, om än mot

lösen, under kronans disposition ej är någon ny, först af motionären framkastad tanke.

I denna berättelse, ur hvilken Utskottet så mycket hellre ansett sig böra meddela temligen utförliga utdrag, som den ej numera lär vara i bokhandeln tillgänglig, yttras slutligen rörande denna fråga, att, då staten är skyldig att »lemna skydd åt landets *alla* invånare, och då civilisationens vackra begär att utvidga sig icke förtjenar detta epitet, om dess förposter få utbreda sig på bekostnad af en hel, om ock liten nationalitets undergång samt mot densamma föra listens och våldets vapen», en närmare undersökning af ställningen i lappmarken borde företagas, för att utreda, huru många renar finnas inom de särskilda lappmarkerna, hur mycket och hvad slags mark till renarnes underhåll erfordras, i hvad mån reduktion af ännu icke fastställda nybyggen till torp eller återförskaffande till kronan af gamla renbetesfjell behöfves, om och hvilka vinterstamhåll äro nödiga, samt om de, emot förmedling eller hellre årlig afgift, kunna erhållas, samt om ej fiskerätt i lappmarksvattnen kan åt de fattigaste lapparne eller sådana, som af sina renar ej hafva tillräckligt underhåll, beredas.

Sedan afvittringsåtgärder, som så föga togo hänsyn till lapparnes rätt och intresse, i det närmaste fullbordats, kunde de härigenom grundlagda olägenheterna naturligtvis ej afhjelpas genom den i Kongl. brefvet till Kammarkollegium den 20 April 1841 anbefalda utsyning åt lappallmogen af »nödigt utrymme för renbete och skog till bränsle» å kronans disponibla fjellmarker. Det återopade Kongl. brefvet röjer tvärtom att man förutsåg svårigheter, som ej skulle låta sig öfvervinnas, ty det heter i fjerde punkten af de grunder för förrättningen, som det Kongl. brefvet påbjuder, att vid utstakandet af nödiga betestrakter landtmätaren med två gode män skulle tillse att, »så vidt möjligt är», nödig skog till bränsle icke saknas. Denna försenade åtgärd kunde ej undanrödja de anledningar till konflikter, som afvittringsbestämmelserna utsatt. Den ena partens, lapparnes, rätt och bästa kunde ej vidare behörigen tillgodoses, sedan man förut uteslutande tänkt på den andra partens, nybyggarnes, och genom laga kraftvunna åtgärder bundit sina händer.

Det vill äfven synas, som skulle lappbefolkningens ringare antal i Jemtlands län hafva föranledt, att vederbörandes uppmärksamhet mindre ofta och mindre kraftigt blifvit rigtad å lappmarks-förhållandena i Jemtlands län, än å de likartade angelägenheterna i Vester- och Norrbottens län. Väl föranleddes nyss nämnda Kongl. bref af en flere år förut ingifven ansökan från fjell-allmogen i Undersåkers socken att »varda bibehållen vid de renbetesland, den af ålder innehaft, och att skilnaden mel-

lan dessa trakter, å ena sidan, samt nybyggares och skattebönders egor å andra måtte blifva uppgången», men det Kongl. brefvet, som ej afsåg någon direkt rättelse i de redan genom afvittringen grundlagda missförhållanden, vittnar ej heller om, att man då betviflade, att afvittringen genomförts på ett klokt och rättvist sätt. Helt annan uppmärksamhet hafva, både för flere årtionden sedan och i senaste tider, de Norr- och Vesterbottniske lapparnes angelägenheter ådragit sig. Härom vittnar Rikets Ständers skrifvelse af den 15 Juni 1818 om inrättande af en bergslag i Norrbottens län. Här yttrade Rikets Ständer bland annat att, då de fått upplysning att »lapparne af nybyggarna, hvilka lefva och underhålla sig endast på de förres bekostnad, så hårdt tryckas, att desse slutligen utrotas och kanske med dem de för ortens hushållning och exporthandel så högst nödvändiga renkreaturen, Rikets Ständer anse det vara af största vigt att genom undersökning på stället bestämmas en viss gränslinie mot lappmarken, inom hvilken intet nybygge bör få anläggas, utan hvilken landsträcka må öfverlemnas till lapparnes ostörda hembygd» — uttalande således rikets ständer för femtio år sedan en grundsats, som i våra dagar blifvit förverkligad genom Kongl. brefvet den 13 December 1867 och Kongl. kungörelsen den 19 April 1872. Härom vitnar ock Riksdagens skrifvelse (N:r 215) af den 3 November 1829 om afvittring inom Luleå lappmark och om åtgärder till förekommande af lappska folkstammens undergång, i hvilken skrifvelse Riksdagen anhöll, att de genom Kongl. brefvet den 13 Maj 1825 för Vesterbottens län meddelade bestämmelser rörande de bofastes skyldighet att instänga sina höstackar måtte utfärdas till efterrättelse äfven i de öfriga norra provinserna, att Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län måtte anbefallas tillhålla kronobetjeningen att, tills afvittring skett och vinterstamhall utsetts, vid de tillfällen, då starka frostnätter inträffa i de öfre fjellen och jorden så tillfryser, att renarne ej kunna erhålla föda, och då således det för lappen är af största vigt att få begagna nedre landets kronoskogar, utse trakter, der lapparne kunna begagna renbetet, och bevaka ömsesidig rätt mellan lappar och nybyggare. Härom vitnar Kongl. brefvet till Konungens Befallningshafvande i Vesterbottens län den 13 Maj 1825, hvarigenom på förekommen anledning förklarades, att det skulle förblifva vid hvad genom Konungens Befallningshafvandes af Kammarkollegium gillade kungörelse den 13 Oktober 1801 stadgats, nemligen att nybyggare, hemmansåbo, prestebordsinnehafvare, som icke förvarar höet i ordentliga lador, utan lägger det i stack, bör instänga sådana stackar med stadig och tät gärdesgård till 4 alnars höjd och 5 till 6 alnars afstånd å alla sidor från stacken, vid äfventyr för egaren till höet att i annat fall, der slaget, ber-

gadt och i stack upplagdt hö uppåtes eller nedtrampades, sin skada stånda.

Först 1831 blefvo dessa bestämmelser om stängselskyldighet utsträckta till Jemtlands (liksom äfven till Norrbottens) län. Det Kongl. brefvet till Kammarkollegium den 26 Mars 1831 åberopar dels Riksdagens ofvannämnda hemställan af den 3 November 1829, dels en å lappallmogens vägnar af fjellordningsmannen i Jemtland Jon Andersson ingifven skrift, i hvilken lapparne — som klaga öfver de dryga ersättningar, som åläggas dem, emedan de ej kunna hindra renarne att nedtrampa och afbeta till nybyggarne upplåtna myrar och slätterlägenheter — säga sig befara sin undergång, om ej gräns sättes för vidare inkräkting genom nybyggesanläggningar, yrka att hägnadsskyldighet borde åläggas nybyggarne, och begära att få mot skäligen afdradsränta behålla de trakter, som de af urminnes tid innehafvt.

De olägenheter, som den af nog ensidiga synpunkter bestämda afvittringen i Jemtland måste medföra, framträdde sålunda, såsom af det nyss anförda synes, ganska snart. Och de af motionären citerade utdrag ur Konungens Befallningshafvandes embetsberättelser för 1848—1850 och 1851—1855 ådagalägga, att en fortgående försämring af lappbefolkningens välstånd varit följden af den hårdhet, hvarmed denna befolkning vid afvittringen behandlades. Huruvida åter sådana konflikter mellan de bofaste och lapparne, som sedan ett antal år med, tyckes det, växande styrka öfverklagats, betecknat hela den period, som förflutit sedan afvittringsverket började med kraft bedrifvas, har Utskottet ej varit i tillfälle att utröna. Utskottet vågar därför ej heller uttala något omdöme om, i hvad mån bestämmelserna i Kongl. brefvet den 3 Oktober 1866 till Konungens Befallningshafvande i Norr- och Vesterbottens samt Jemtlands län, angående tillämpning af föreskrifterna rörande skyldighet för nybyggarne i lappmarkerna att hålla stängsel kring sina höstackar, kan hafva försvagat det hinder mot dylika konflikter, som 1831 års förut nämnda Kongl. bref ville åstadkomma. De 1831 gifna föreskrifterna hafva genom Kongl. brefvet af 1866 blifvit på det sättet ändrade, dels att, hvad särskildt Jemtlands län angår, stadgandet angående nybyggares skyldighet att omgärda sina höstackar skall inom de trakter, der det egentliga lappområdet blifvit genom afvittring bestämdt och gränserna utstakade, endast inom detta område ega tillämpning, och dels att renegare vid påföljd, som stadgas i förordningen den 21 December 1857 och allmänna strafflagen, åligger att taga sådan vård om sina renar, att de icke skada växande eller afskuren gröda å åker, äng eller slättermyrar under tiden från den 1 Juni till 1 September.

Utskottet kan, som sagdt, ej bedöma huruvida den inskränkning i stängselskyldigheten, som medgafs 1866, må hafva bidragit att under det sista årtiondet förvärpa misshälligheterna mellan de bofaste och fjellmännen. Deremot tvekar Utskottet mindre att uttala sin farhåga, att den under senare tider medgifna afverkning af skog inom lapparnes områden torde bidraga att försämra deras belägenhet. Fråga om sådan afverkning väcktes först genom ett Skogsstyrelsens memorial till Kongl. Maj:t den 24 Januari 1868, hvori Skogsstyrelsen — förmälände, att bland de skogar, hvarom utsyningsförordningen af 1865 innehölle stadganden, ej upptoges s. k. renbetesfjell, att dylika marker, som till betydlig vidd förekomme i Jemtlands län, väl vore upplättna till bete för lappallmogens renhjordar, men något stadgande om dispositionen af skogen å dessa fjell ej funnes, att visserligen skogen å dessa marker vore gles och af trög växt, men dock vissa trakter funnes, der tillfälle gäfves till lönande saluafverkning — med anledning af ansökan från ett handelshus i Rörås om rätt till afverkning, mot 60 öre för timmerträd, å det vid afvittring i Tennäs socken till lapptrakt afsatta Rutfjellet, anhöll om föreskrift, huru med dispositionen af skogen å renbetesfjell borde förhållas. Till svar härå stadgade Kongl. brefvet den 11 Juni 1869, att afverkning för kronans räkning af skog inom lapparnes områden, äfven å det s. k. Rutfjellet i Jemtlands län, må ega rum endast undantagsvis och sedan ej allenast undersökning af vederbörande skogstjensteman och ortens länsmän med biträde af två gode män blifvit å trakten verkställd, hvarvid de der sig uppehållande lappar borde lemnas tillfälle att sig yttra, utan äfven vederbörande Länsstyrelse samt Skogsstyrelsen afgifvit utlåtanden och Kongl. Maj:t derefter till den ifrågakälda afverkningen lemnat särskildt tillstånd. År 1873 meddelade Kongl. Maj:t tillstånd till afverkning å Klumpvattnets m. fl. renbetesfjell. Lappallmogens oro öfver en skogsafverkning, hvarigenom den tror sig hotad i ett af villkoren för sitt bestånd, har, såsom allmänt känt är, ej länge sedan gifvit sig luft i en klagoskrift, föranledd af beslutad afverkning å skogstrakten Ekorlandet inom Hundshögs och Tossås renbetesfjell i Ovikens socken af Jemtlands län. Kongl. Maj:t har nemligen den 1 Juni förlidet år bifallit Skogsstyrelsens hemställan om bemyndigande att å offentlig auktion för kronans räkning upplåta till afverkning, under en tid af högst fem år, ett antal af 9,263 träd å nyssnämnda renbetesfjell, hvarefter det vid auktionen afgifna högsta anbudet å 1 krona 51 öre för träd i början af detta år blifvit af Kongl. Maj:t godkändt.

Visserligen hafva vederbörande undersökningsförrättare anført, att efter denna afverkning ändock skall återstå, till skydd mot fjellvindarne

samt för lapparnes behof, ett vidsträckt skogsområde. Lapparne hafva emellertid vid 1875 utlyst sammanträde bestridt den ifrågasatta afverkningen. Det är ock förklarligt, om de ej finna sig lugnade genom den begränsning, som denna gång gafs åt den beslutade afverkningen, eftersom — enligt Skogsstyrelsens memorial af den 24 Maj 1877 — »undersökningen af skogstillgången» nu ej hade sträckt sig till sistnämnda skogsområde, hvilket, enligt undersökningsförrättarnes förslag, »derför skulle vid blifvande afverkning lemnas orördt». Att undersökningen kan komma att utsträckas till och föranleda afverkning äfven af det, som nu lemnats orördt, kan förefalla så mycket mer antagligt, som den 1869 uttalade grundsatsen, att afverkning för kronans räkning af skog inom lapparnes områden endast *undantagsvis* skulle ega rum, tyckes hafva blifvit modifierad i tillämpningen. Om det vidare medgifves, att de ofvan anförda försäljningsprisen ej lofva staten någon nämnvärd inkomst, och om det af sakkunnige uttalade omdömet är grundadt, att granskogs-afverkning å fjellen hämnar sig derigenom, att den qvarlemnade skogen torkar och förstöres, hvarefter fjellgränsen skrider inkräktande längre och längre ned, så torde skäl ej saknas för de betänkligheter mot ifrågavarande skogsafverkning inom lapparnes områden, som Utskottet ansett sig böra antyda.

Om genom det ofvan sagda får anses ådagalagdt, att af staten vidtagna åtgärder i väsentlig mån föranledt de svåra missförhållanden, hvilka mellan de bofaste och nomadbefolkningen i Jemtlands län uppstått, så torde äfven få medgifvas, att det är statens skyldighet att, om äfven penninge-uppoffringar derför skulle erfordras, söka att så långt som möjligt dem afhjelpa.

Hvad slutligen vidkommer de medel för vinnande af detta ändamål, som motionären, under åberopande af föredömet från brödralandet, förslagsvis antydt, så synas de Utskottet förtjena att tagas under ompröfning. Om än sannolikt renarnes antal inom länet är betydligt större, än en del uppgifter synas utvisa, torde förhållandenas billiga ordnande antagligen möta vida mindre svårigheter, än i Tromsö amt.

Utskottet har af sakkunnige, med de lokala förhållandena förtrogne personer begärt och erhållit inför Utskottet muntligen meddelade upplysningar, hvilka äfvenledes synts Utskottet oemotsägligt ådagalägga, att förhållandena kommit till den punkt, att ett allvarligt ingripande från det offentligas sida är af högsta behof påkalladt till förebyggande af den bitterhet i sinnena, det till våldsamerhet öfvergående split, den demoralisation, som mer och mer alstras af den ställning mellan den bofasta

och lappbefolkningen, som hufvudsakligen synes vara en följd af illa beräknade afvittringsåtgärder.

På grund af hvad Utskottet sålunda anført, skulle Utskottet ej tvekat att till godkännande förorda motionärens förslag, derest Utskottet ej hade anledning att antaga, att Kongl. Maj:t, sannolikt inom kort, torde vidtaga de förfoganden, som efter frågans närmare utredning kunna finnas ändamålsenliga. Kongl. Maj:t har nemligen, enligt hvad Utskottet inhemtat, redan i slutet af förlidet år anbefalt sin Befallningshafvande i Jemtlands län att, efter vederbörandes hörande, inkomma med utlåtande öfver den ofvan omnämnda petitionen från lapparne i Storsjö och Ljusnedals lappmarker. Af detta skäl föranlåtes Utskottet att hemställa, att förslaget om en framställning till Kongl. Maj:t, i det af motionären angifna syfte,

icke för närvarande må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 Maj 1878.

På Utskottets vägnar:

EUG. CLAIRFELT.